

Nafarroako 2023ko Aurrekontua %1,6 besterik ez da haziko

*2023rako Nafarroako Aurrekontu
Proiektuaren eta Nafarroako
Gobernuaren eta EH Bilduren
arteko Aurrekontu Akordioaren
balorazioa*

2022ko azaroaren 28a

www.ela.eus

ELA
EUSKAL SINDIKATUA

1.- Sarrera.....	3
2. 2023ko aurrekontu politikaren azterketa.....	4
2.1. Legegintzaldi honetako aurrekontu guztiak parte hartzerik gabe onartuko dira.....	4
2.2. Zalantzan jartzeko modukoa da aurreikuspen makroekonomikoa.....	4
2.3. Diru sarreren politika eskasa.....	5
2.4. % 1,6 soilik hazten den aurrekontu eskasa.....	6
2.5. Osasunean eta Hezkuntzan 850 milioi euro gehiago inbertitu beharko lirateke Europako Batez bestekoa berdintzeko.....	8
2.6. Errenta bermatua % 50 baino gehiago handitu beharko litzateke LGSren erreferentzia berreskuratzeko.....	10
2.7. Lan osasuna lehenetsia izan gabe jarraitzen du Nafarroako Gobernuarentzat.....	11
2.8. Garraio publikoaren prezioa jaisteko inbertsiorik ez.....	11
2.9. Inbertsio eskasa etxebizitzan.....	12
2.10. UGT, CCOO eta CEN finantzatzeko dituen aurrekontua.....	12
3.- EH Bildurekin egindako akordioak ez du Gobernuaren aurrekontu antisoziala baldintzatzen.....	13
3.1. Aurrekontu osoa onartzearen truke guztiaren % 0,26 besterik ez da baldintzatzen.....	13
3.2. Nafarroako Gobernuaren fiskalitatea babesten duen akordioa.....	14
3.3. Orokortasunez eta zehaztasunik gabeko elementuez betetako akordioa.....	14
3.4. Errealitatearekin zerikusirik ez duten baieztapenak egiten dira.....	14
4.- Administrazioako langileek erosteko ahalmen gehiago galduko dute.....	15
5.- Guardia Zibilak Foruzaingora pasatzeko pasabidea mantentzen da.....	15
6.- Ondorioak.....	16
7.- Proposamenak.....	17

1.- Sarrera

2023ko Nafarroako aurrekontua egungo Nafarroako Gobernuak (PSN, Geroa Bai eta Podemos) aurkeztu duen laugarrena da. Legegintzaldi honetan onartutako aurrekontuek ez dute aldaketa sozialik ekarri Nafarroan, eta gastu sozialean austeritatea ezartzen duen aurrekontu politikaren ildoari eutsi diote.

2023rako aurrekontu proiektuak irmo jardun beharko luke zailtasunak dituzten pertsona guztiei laguntzeko, kalitatezko zerbitzu publikoak bermatzeko eta arlo publikoa ekonomiaren eragile nagusi gisa jartzeko. Are gehiago aurrekontu hori ziurgabetasunez betetako egoera batean iristen denean, bai eta gastu sozialean inbertitzeko defizita dagoenean ere, aurreko urteetan biztanleriaren beharrei aurre egiteko partidak gutxi handitu zirelako.

Arlo ekonomikoari dagokionez, bi gai aipatu behar dira. Lehenik eta behin, prezioen igoera orokorra eta soldaten geldialdia; eta bigarrenik, BPGren dezelerazioa, epe ertainean ondorio negatiboak izango dituen. Egoera sozialari dagokionez, gogorarazi behar da pandemiak ondorio kaltegarriak eragin

zizkiela herritar gehienei, desberdintasunak nabarmen areagotu baitziren. Gainera, aurreko urteetako aurrekontuen ezaugarri nagusia osasunean, hezkuntzan eta funtsezko beste sektore batzuetan inbertsiorik ez egitea izan da.

Gogoratu behar da 2023rako arau fiskalak etenda daudela oraindik. Hau da, administrazioek ez dituzte urte horietarako defizit publikoaren eta zor publikoaren mugak bete behar, BPGaren % 3 eta % 60koak baitziren, hurrenez hurren, ezta gastu araua ere. Gainera, proiektuak Berreskuratze eta Erresilientzia Mekanismoaren (MRR) Europako funtsak txertatzen ditu lehen aldiz diru sarreren aurrekontuan, Next Generation EU (NGEU) paketearen barruan. Horien erregelamenduak ezartzen duenez, ez dira erabili behar aurrekontu arruntari aurre egiteko, aurrekontuaz gain inbertsio gehigarriak egiteko baizik (gehigarritasun printzipioa), eta horregatik dokumentu honetan kalkuluetatik kendu egin dira diru sarreren eta gastuen partidetatik.

Txosten honetan, 2023ko aurrekontu politikak aztertuko dira. Hasteko, Nafarroako Gobernuaren aurreikuspen makroekonomikoak berrikusiko dira, eta, ondoren, diru sarrerak eta gastua aztertuko dira, baita osasunera eta hezkuntzara bideratutako zenbatekoak ere. Beste atal batean, EH Bildurekin egindako aurrekontu akordioaren balorazioa egin da. Ondoren, ondorioak atera, eta, azkenik, proposamen batzuk egingo dira diru sarreren eta gastuen esparruan.

2. 2023ko aurrekontu politikaren azterketa

2.1. Legegintzaldi honetako aurrekontu guztiak parte hartzerik gabe onartuko dira

Lehenik eta behin salatu behar da Nafarroako Gobernuak 2023ko Nafarroako Aurrekontuen Aurreproiektua egin duela inolako parte hartze sozialik gabe. Etsigarria da gobernu honek entzuteko duen interes falta, eta are gutxiago parte hartze sozial eta sindikal zabala bermatzea aurrekontu eta zerga politika finkatzeko.

2.2. Zalantzan jartzeko modukoa da aurreikuspen makroekonomikoa

Zalantzazko testuinguru honetan, zaila da datozen hilabeteetan gertatuko dena aurreratzea. Hala ere, badira erakunde guztiek partekatzen dituzten joera batzuk. BPGri dagokionez, 2021etik egin diren aurreikuspen guztiak beherantz berrikusi dira. Aurtengo iraileko egoera eta joan den abendukoa oso desberdinak dira. Europako Batzordearen udazkeneko aurreikuspenaren arabera, Euroguneko BPGa %3,3 haziko da aurten, baina ekonomia % 0,3ra motelduko da 2023an. 2024rako, hazkunde handixeagoa espero da, % 1,5ekoa.

Nafarroako Gobernuak % 4ko hazkundera aurreikusten du 2022rako, eta % 1,4koa 2023rako. Enpleguari dagokionez, langabezia tasa % 8,8tik % 8,3ra jaistea aurreikusten du datorren urterako. Aurreikuspen horien aurrean, Erantzukizun Fiskaleko Agintaritza Independentek (AIReF) ohartarazi du Nafarroako Gobernuak egindako aurreikuspenak ez direla oso gertagarriak 2022rako, eta baikorregiak direla 2023rako. BPGari dagokionez, AIReFek % 3ko hazkundera aurreikusi du aurten, eta % 0,6koa hurrengoan. Garrantzitsua da aurreikuspen horiek kontuan hartzea, hazkunde ekonomikoak eragin zuzena baitu enplegua sortzeko edo suntsitzeko.

Horri inflazioaren arazoa gehitu behar zaio. Elikagaiak, elektrizitatea, energia edo garraioa bezalako oinarrizko produktu eta zerbitzuen prezioen igoerak eta soldatak ez eguneratzeak erosteko ahalmenaren galera nabarmena eragin dute, eta 2023an ere horrela jarraitzea aurreikusten da. 2022rako BPGren deflaktorearekin % 4koa eta datorren urterako % 3,2koa, gastu publikoaren igoerak ez ditu inflazioaren ondorioak konpentsatuko.

2.3. Diru sarrerren politika eskasa

Nafarroako Gobernuak argi utzi du bere jarrera diru sarrerren politikari dagokionez. Ikusi ahal izan dugu aurreko urteetan nahiago izan duela zorpetu kapitalari zerga karga handituko dion zerga erreforma egin baino. 2023ko aurrekontua ere ildo beretik doa, ez da diru sarrerak handitzeko erreformarik planteatzen, eta berriro ere zorra jaulkitzera jotzen du diru sarrerren zati bat lortzeko. Politika hori, behin baino gehiagotan adierazi dugun bezala, aparteko prezioa da diru kutxa publikoentzat, zorrak sortzen dituen interesak ordaintzeagatik.

Nafarroako Gobernuaren 2023ko diru sarrerren aurrekontua 5.748,9 milioi euroraino igo da. Hala ere, aurrekontuak MRRrik gabe aztertzearen logikari jarraituz, guztizko zenbatekoa 5.577,3 milioira jaitziko litzateke. Alde batetik, 2023ko MRRen aurrekontua kenduko dugu (65,7 milioi), eta, bestetik, aurreko urteetako soberakina (105,9 milioi). Hala, 2023rako diru sarrerren aurrekontua 115 milioi handiagoa izango da, 2022ko itxiera aurreikuspena baino, hau da, % 2,1 baino ez da igoko.

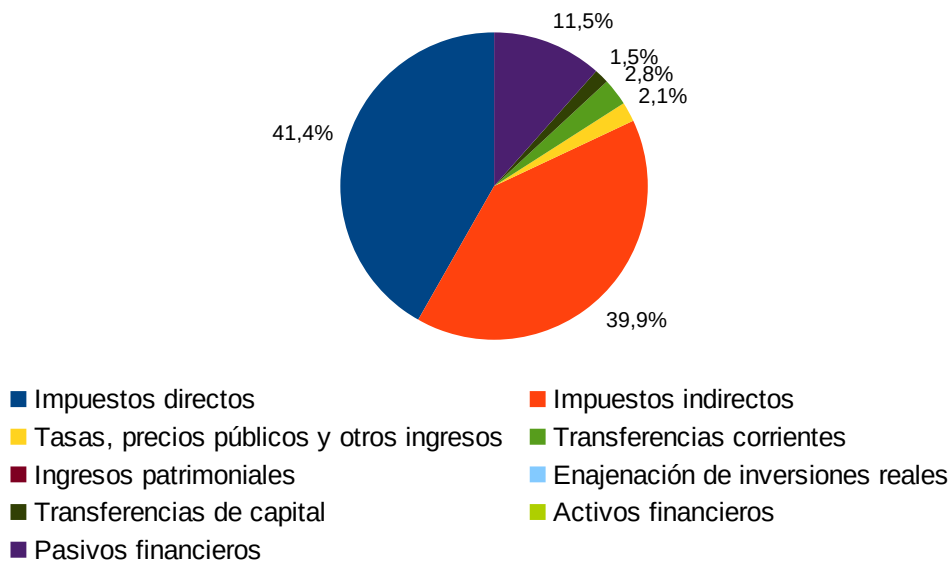
2023rako aurreikusitako sarrera eta MRR funts europarrak

	2023
DIRU SARRERAK GUZTIRA	5.748,9
(-) MRR	65,7
(-) MRR soberakina	105,9
Guztira MRR gabe	5.577,3

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren datuetan oinarrituta

Ekarpenik handiena zerga sarreretatik etorriko da, sarrera guztien % 81,3 izango baitira (zuzeneko zergak % 41,4 eta zeharkako zergak % 39,9). Ekarpene horiek gora egin dute 2022tik, Ogasunaren diru bilketak gora egin duelako. Pasibo finantzarioak sarrerren % 11,5 izango dira. Moneta nazionalen jasotako maileguak eta zorraren jaulkipena guztira 640 milioi eurora iritsi dira, 71 milioiko jaitziera 2022ko itxierarekin alderatuta. Diru sarrerren beste partidak % 7,2 jaitzi dira, eta transferentzia arruntek (157 milioi) egingo dute ekarpen handiena 2023an.

2023rako diru-sarrerren aurrekontuaren banaketa

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren datuetan oinarrituta

2.4. % 1,6 soilik hazten den aurrekontu eskasa

- **Europako 185,6 milioi funts barne hartzen ditu MRR**

2023rako Nafarroako Gobernuak egindako Aurrekontu Proiektuak 5.748,9 milioi euroko gastua aurreikusten du. Kopuru horrek barne hartzen ditu lehen aipatutako Berreskuratze eta Erresilientzia Mekanismoaren (MRR) 185,6 milioi euro; beraz, zenbateko hori kenduta, aurrekontua 5.563,3 milioi eurokoa da.

2023rako proiektatutako aurrekontua eta Europako funtsak MRR

	2023
Guztira	5.748,9
MRR	185,6
Guztira MRR gabe	5.563,3

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren datuetan oinarrituta

Horrek esan nahi du 2023an 2022an baino 89,8 milioi euro gehiago gastatzea soilik aurreikusten dela, hau da, % 1,6 gehiago.

Nafarroako Gobernuaren gastu publikoa (milioi eurotan eta BPGaren % tan). 2010-2023 (2022 behin betiko aurreikuspena III. hiruhilekorako eta 2023 aurrekontu proiektua)

2010	2015	2020	2022	2023
3.979,0	3.954,8	4.587,0	5.473,6	5.563,3

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren eta Nastaten datuetan oinarrituta

- **Zorrek eta itzalpeko bidesariak aurrekontuko 10 eurotik 1 jaten dute**

Baina adierazitako zifra (5.563,3 milioi) ez da gizarte premiak asetzeko erabiliko den aurrekontua, zenbateko hori itzaleko zorrak eta bidesariak oztokatzen baitute. 2023an Nafarroako Gobernuak 516,8 milioi euro (BPGren % 2,1) ordainduko ditu zor publikoan. Hau da, aurrekontu osoaren % 9 zor publikoa eta horren interesak eta gastuak ordaintzeko izango da. 2008tik 2023ra 5.176,9 milioi euro ordainduko dira zor publikoan.

Hala ere, Nafarroaren zor bizia 3.282 milioi eurokoa izan da 2022ko bigarren hiruhilekoan. 2008tik, Nafarroako zor bizia 868 milioi eurotik 3.282 milioi eurora igaro da, baina zorraren zenbatekorik handiena 2021eko lehen hiruhilekoan erregistratu zen, 3.751 milioi eurekin.

Horri itzaleko bidesaria gehitu behar zaio, zor publikoarekin antzekotasun handia duen kanona baita. Obra handiak ordaintzeko erabili den mekanismo bat da (Nafarroako Ubidea eta haren 1. fasearen handitzea eta A-21 eta A12 autobideak), obra baten eraikuntza eta finantzaketa enpresa pribatu batek

egin eta Gobernuak ordain dezan. Horrela, administrazioak epe laburreko zorpetzea saihesten du eta kontuak makillatzen ditu, nahiz eta epe luzera gastua askoz handiagoa izan.

2023rako Aurrekontu Proiektuak 111,5 milioi euroko itzaleko bidesaria ordaintzea aurreikusten du, 2022ko gastu kontsolidatua baino 10,2 milioi gehiago. 2008tik 1.156,9 milioi euro gastatuko dira soberako bidesarietan. Gainera, ordaindu beharreko kopuruak gora egiten jarraitzen du urtez urte, Kontuen Ganberak ohartarazi ohi duen bezala.

Zor publikoa eta itzaleko bidesaria batuz gero, 2023an 628,3 milioi euro gastatuko dira, aurrekontuaren % 10,9.

Benetan kezkarria da zor publikoaren bilakaera. 2008tik (itzaleko bidesariak hasi zirenetik) zorraren eta itzaleko bidesarien ordainketa % 801,4 handitu da, eta aurrekontuaren % 1,6 izatetik 2023an % 11,2 izatera igaro da. Legegintzaldi honetan 431,3 milioi ordaintzetik 628,3 milioi euro ordaintzera igaro da, % 45,7 igo da.

Azken batean, zor publikoaren gastua eta itzaleko bidesariak deskontatzen baditugu Nafarroako Gobernuak gizartearen beharrei aurre egiteko darabilen aurrekontua txikiagoa da. 2023an, Nafarroako Gobernuak aurreikusten duen benetako gastua (zorraren ordainketa eta itzaleko bidesaria kenduta) 4.935 milioi eurokoa da.

Zor publikoko gastu osoa eta itzalpeko bidesaria (milioi eurotan) 2008-2023

	2008	2010	2015	2020	2022	2023
Zor publikoa	28,2	144,1	414,3	351,9	520,7	516,8
Itzalpeko bidesaria	41,6	43,9	68,2	90,5	101,3	111,5
Guztira	69,7	188,1	482,5	442,4	622,0	628,3
Gastua / aurrekontua	4.402,5	4.301,3	3.965,0	4.587,0	5.473,6	5.563,3
Gastua zorrik eta bidesaririk gabe	4.332,8	4.113,2	3.482,5	4.144,6	4.851,6	4.935,0

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren datuetan oinarrituta

• KPIaren eta BPGren azpitik hazten den aurrekontua

Aurrekontuak BPGan duen partaidetzari dagokionez, 2023rako aurreikusitako gastua % 23,4koa da, 2022an baino puntu bat txikiagoa. Ekitaldi honetan ez bezala, aurrekontuak BPGrekiko duen partaidetza handitu egin da azken urteetan, ez horrenbeste aurrekontuak hazi direlako, BPGa murriztu delako baizik.

2023ko aurrekontuan 2022arekiko aurreikusten den bilakaera (aurrekontuaren % 1,6ko igoera eurotan, eta BPGrekiko puntu bateko murrizketa) Nafarroako Gobernuak ekonomiaren bilakaerari buruz egiten duen aurreikuspenarekin kontrajartzen da. Aipatu ditugu Nafarroako Gobernuaren BPGaren aurreikuspenak (% 4 eta % 1,4), eta 2022ko KPIarenak (urteko batez bestekoa), % 8,9, eta 2023koak, % 4,8.

Nafarroako Gobernuaren gastu publikoa (milioi eurotan eta BPGaren % tan). 2010-2023 (2022 behin betiko aurreikuspena III. hiruhilekorako eta 2023 aurrekontu-proiekturako)

	2022	2023
Aurrekontuaren partaidetza BPGan	24,4 %	23,4 %
KPIaren hazkundera (urteko batez bestekoa)	8,9 %	4,8 %
BPGren hazkunderaren aurreikuspena	4,0 %	1,4 %

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren eta Nastaten datuetan oinarrituta

- **Estatuari egindako ekarpena: opakutasuna eta zor publiko handiagoa**

Puntu honetan, Estatuari egingo zaion ekarpena aipatu behar da, 2023an 635,5 milioi eurokoa izango dela aurreikusten baita.

Estatuari egiten zaion ekarpena 5 urtean behin egiten diren negoziazioen arabera kalkulatzeko da. Ordainketa guztiz opakua da, inon ez baita zehazten benetan zer ordaintzen ari den eta nola kalkulatzeko den. Gainera, kontuan izan behar da ekarpen horretan Estatuaren zor publikoaren zati bat ere ordaintzen ari dela, eta, beraz, nafarren zor publikoaren gastua are handiagoa da lehen aipatutako 628,3 milioiak baino.

Ondorioz, zor publikoak, itzaleko bidesariak eta Estatuari egin beharreko ekarpenak erabat baldintzatzen dute Nafarroako aurrekontua.

2.5. Osasunean eta Hezkuntzan 850 milioi euro gehiago inbertitu beharko lirateke Europako batez bestekoa berdintzeko

Osasun Departamentuak 1.324,8 milioi euroko aurrekontua izango du 2023an, aurrekontu proiektuaren arabera, 2022ko behin betiko kreditua baino 38,6 milioi gehiago (% 3). Aurrekontu hori 2023rako aurreikusitako BPGren % 5,6 da, 2022an baino 0,1 puntu gutxiago.

Osasun gastua (milioi eurotan eta BPGaren %) 2010-2023

	2010	2015	2020	2022	2023
Milioi euro	1.036,1	963,8	1.221,7	1.286,2	1.324,8
% / BPG	5,6 %	5,1 %	6,0 %	5,7 %	5,6 %

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren eta Nastaten datuetan oinarrituta

Osasun Departamentuaren aurrekontua KPIrako eta BPGrako aurreikusitako hazkundera baino askoz txikiagoa izango da. Eta hau gertatzen da itxaron zerrendak oso handiak direnean. Inbertsiorik ezak baliabide material gutxiago eta langile gutxiago izatea eragiten du, eta, plantilla txikiagia, zahartuta eta behin behinekotasun onartezinarekin markatutako lan baldintzak izatea. Pandemiaren aurreko egiturazko arazoak dira hauek. Horren ondorioz, itxaron zerrendak 2019ko abuztuan laguntza

espezializatuan egindako lehen kontsultarako 49 eguneko batez besteko itxaronalditik 2022ko abuztuko 76 eguneko batez besteko itxaronaldira igaro dira. Itxaroteko dauden pertsonen kopurua 40.402tik 61.105era igaro da aldi horretan.

Osasunbideko egoera onartezina da, eta, horren ondorioz, osasun pribatuak lekua irabazten du Nafarroan. Osasun Departamentuaren aurrekontua % 3 hazi da, eta prestazio eta itunen gastua, berriz, % 8. Horrekin batera, aipatu behar da azken 5 urteetan 20.000 pertsona gehiagok dutela mediku aseguru pribatu bat Nafarroan.

Bestalde, Hezkuntza Departamentuaren aurrekontua 804,5 milioi eurokoa izango da 2023an. Kopuru horri unibertsitateei dagokien aurrekontua gehitu behar zaio, legegintzaldi honetan beste sail baten esku geratu baita (Unibertsitate, Berrikuntza eta Eraldaketa Digitalarena). Beraz, konparazio homogeneo bat egiteko, beharrezkoa da Hezkuntza Departamenturako aurreikusitako gastuari unibertsitateei dagokien gastua gehitzea (104,7 milioi euro); beraz, hezkuntzako gastua 909,2 milioi eurokoa izango da 2023an, 2022ko behin betiko kreditua baino 25,7 milioi euro gehiago, hau da, % 2,9 gehiago.

Gastu hori BPGren % 3,9 da, 2022ko behin betiko kreditua baino 0,1 puntu gutxiago. Hezkuntzako gastuaren partaidetza BPGrekiko 0,2 puntu handitu da 2010etik, urte horretan murrizketa handiak egin baitziren.

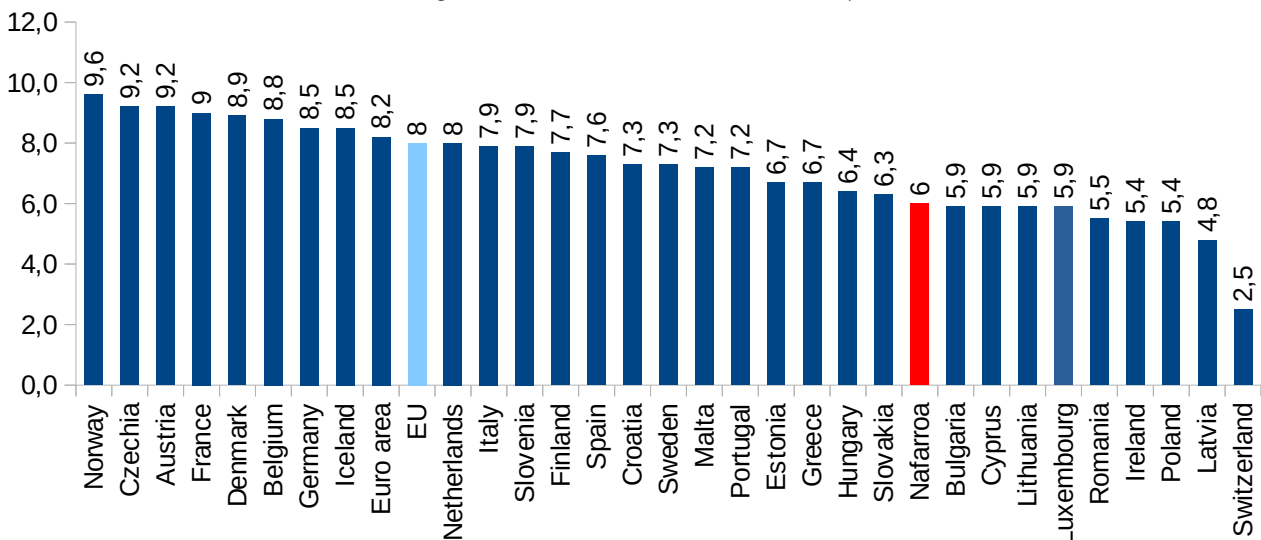
Hezkuntzako gastua (milioi eurotan eta BPGaren %) 2010-2023

	2010	2015	2020	2022	2023
Milioi euro	668,1	584,5	771,1	883,5	909,2
% / BPG	3,6%	3,1%	3,8%	3,9%	3,8%

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren eta Nastaten datuetan oinarrituta

Aurrekontuko bi partida nagusiek (osasuna eta hezkuntza) duten gastu eskasaz ohartzeko, beharrezkoa da Europako herrialdeekin alderatzea. Eurostaten eskura dauden 2020. urteko azken datuen arabera, Nafarroako osasun gastua BPGren % 6koa izan zen bitartean, Europako batez bestekoa, % 8koa zen, bi puntu handiagoa. Beste ekonomia batzuekin alderatuz gero, aldea askoz handiagoa da. Italian % 7,9koa izan zen ratioa, Alemanian % 8,5koa, Frantzian % 9koa eta Norvegian % 9,6koa.

Osasun gastu publikoa (BPGren %). EB-27, 2020

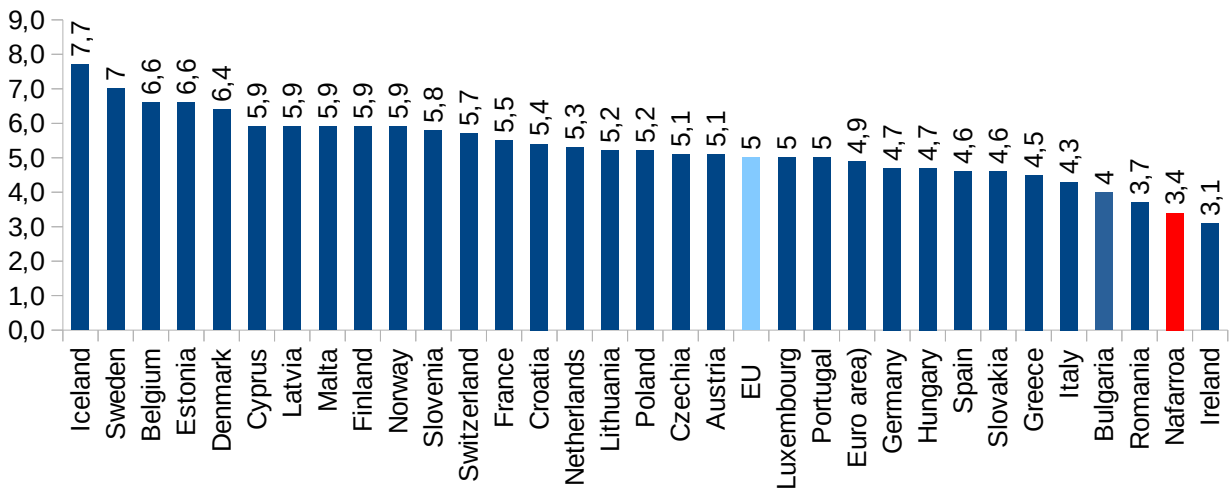

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren, Nastaten eta Eurostaten datuetan oinarrituta

Europako batez bestekoarekiko bi puntuko alde horrek 2023ko aurrekontua 476 milioi euro handitzea ekarriko luke, eta horrek osasun arloko aurrekontua % 36 handituko luke. Alde hori askoz handiagoa izango litzateke Alemania edo Frantzia bezalako herrialdeekin alderatuz gero (596 eta 714 milioi euro gehiago, hurrenez hurren). Datu horiek erakusten dute oso urrun gaudela beste ekonomia aurreratu batzuetatik, eta osasunera bideratzen diren baliabideak, are gehiago bizi izan dugun egoeraren ondoren, oso eskasak direla.

Hezkuntzako gastua modu berean aztertzen badugu, ondorioak berdinak dira. 2020an zehar, hezkuntzak BPGrekiko duen pisua % 3,4koa izan zen Nafarroan, eta Europako batez bestekoa, berriz, % 5ekoa. Ratioa Irlandan bakarrik izan zen okerragoa. Beste herrialde batzuetan, hala nola Frantzian, % 5,5ekoa izan zen; Belgikan, % 6,6koa; eta Islandian, handiena, % 7,7koa.

Hezkuntzako gastu publikoa (BPGren %). EB-27, 2020

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren, Nastaten eta Eurostaten datuetan oinarrituta

Europako batez bestekoarekiko aldea 380 milioi euro gehiago bideratuko lirateke Hezkuntzara, 2023rako aurreikusitakoa baino % 41,8 gehiago. Ikus daitekeenez, bi aurrekontu partida nagusiak, osasuna eta hezkuntza, gutxietsita daude inguruko beste herrialde batzuekin alderatuz gero; izan ere, aurrekontuaren bi partida nagusiak Europako batez bestekoarekin berdinduko bagenitu, 856 milioi euro baino gehiago handitu beharko litzateke aurrekontua.

2.6. Errenta bermatua % 50 baino gehiago handitu beharko litzateke LGSren erreferentzia berreskuratzeko

Errenta Bermatuan egindako inbertsioak 88,4 milioi euro gastatzea aurreikusten du 2023an, 2022ko aurrekontu bateratuak baino 8,5 milioi euro gutxiago. Bilakaerak erakusten du 2010etik gizarte prestazio horretara bideratutako gastua BPGren % 0,12tik % 0,37ra igaro dela, nahiz eta 2022tik 2023ra % 0,42tik jaitsi den.

Bermatutako Errentaren gastua (milioi euro eta BPGren %) 2010-2023

2010	2015	2020	2022	2023
30,8	65,8	108,5	96,9	88,4
0,12%	0,28 %	0,53 %	0,42 %	0,37 %

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren datuetan oinarrituta

Hala eta guztiz ere, prestazio horrek dakarren murrizketa gogoratu behar da. Aurreko prestazioa (Gizarteratzeko Errenta) ordezkatzeko Errenta Bermatua sortu zenean, LGSri buruzko erreferentzia kendu zen prestazioa kalkulatzeko oinarritzko zenbateko gisa, eta 600 euroko zenbatekoa ezarri zen horren orde.

Horrek esan nahi du azken urteetan LGSk izan duen igoerarekin Errenta Bermatuak gero eta pisu txikiagoa duela. 2022an oinarritzko zenbateko eguneratua 658,4 eurokoa izan da, eta LGS, berriz, 1.000 eurokoa. 2023rako, Bermatutako Errenta KPIaren arabera igotzea aurreikusten da, eta LGSa 1.100 eurora igo daiteke (dokumentu hau egiteko azken berrien arabera). Edonola ere, LGStik bereizi zenetik Errenta Bermatuaren botere galera onartezina da, % 51,9 handitu beharko litzateke LGSa berdintzeko. Izan ere, Errenta Bermatua arautzen duen Foru Legea onartu eta 8 urtera, pertsona bakarreko familia unitateak Foru Legea onartu zeneko LGSaren antzeko kopurua kobratzen ari dira.

Errenta Bermatuaren (pertsona baten familia unitatea) eta LGSaren oinarritzko zenbatekoaren bilakaera eurotan. 2016-2022

	2016	2022
Errenta Bermatua	600,0	658,4
LGS	655,2	1.000

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren eta EAO datuetan oinarrituta

2.7. Lan osasuna lehentasuna izan gabe jarraitzen du Nafarroako Gobernuarentzat

Nafarroako Osasun Publikoaren eta Lan Osasunaren Institutuaren (ISPLN) aurrekontua 45.000 eurotan murriztu da (2022ko behin betiko aurreikuspena 2,7 milioikoa da, eta 2023rako 2,64 milioi euro aurreikusi dira). Izan ere, amiantoa kentzeko planari esleitutako partida kendu egin da.

Beharrezkoa da lan osasuneko politika publikoetara bideratutako aurrekontu partidak handitzea eta administrazioaren esparru bakoitzerako gutxieneko esleipen bat ezartzea, bai eta ISPLNko eta Lan Ikuskaritzako langileak bikoiztea ere, Europako batez besteko ratioarekin berdintzeko.

2.8. Garraio publikoaren prezioa jaisteko inbertsiorik ez

Espainiako Gobernuak irailean onartu zuen bere titulartasuneko garraio bide jakin batzuetan (besteak beste, aldiriko trenetan) egindako ohiko bidaiak doakoak izatea, eta gainerako administrazioek bere eskumeneko garraio publikoan onartutako beherapenak % 30 finantzatzea. Era berean, beherapen hori autonomia erkidegoek gutxienez % 50era eramatea iradoki zuen. Neurri hori, hasiera batean abendura artekoa zen, baina 2023 urte osoan zehar luzatu da.

Nafarroako Gobernuak % 30eko beherapena soilik onartzea erabaki zuen, hau da, Espainiako Gobernuaren kontura dagoena, beste ekarpen propiorik gabe, eta 2023an ere ez da beherapen hori handituko. Aurrekontu Proiektuak ez du aurreikusten beherapen hori handitzea, nahiz eta erakusten ari den garraio publikoan egiten diren bidaien kopurua asko handitzen ari dela (eta askoz gehiago doakoetan) eta ibilgailu pribatuaren erabilera nabarmen jaisten ari dela.

2.9. Inbertsio eskasa etxebizitzan

2023rako Etxebizitzara bideratutako aurrekontuak 69,5 milioi euroko zuzkidura du, 2022ko behin betiko kreditua baino 4,2 milioi gutxiago (73,7 milioi euro). ELAren ustez, etxebizitzaren arazoa funtsezkoa da, baina erakundeek ez diote merezi duen garrantzia ematen.

Biztanleriaren zati handi batek etxebizitza duina eskuratzeko premia larria duenez, 2023rako aurrekontuak zuzkidura txikia izaten jarraitzen du, etxebizitzak BPGaren gainean duen pisuarekin ikus dezakegun bezala. Etxebizitza bezalako eskubide unibertsal batek ia ez du lekurik proiektuan.

Etxebizitzarako aurrekontu zuzkidura (milioi eurotan)

	2022	2023
	(behin betiko kreditua)	(Aurrekontua)
Milioi euro	73,7	69,5
Etxebizitza / BPG	0,28 %	0,29 %

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren datuetan oinarrituta

2.10. UGT, CCOO eta CEN finantzatuko dituen aurrekontua

2023ko Aurrekontu Proiektuak 2021-2024 Enplegu Planarekin zerikusia duten hainbat partida biltzen ditu, UGT, CCOO eta CENentzat diru gehiago ekarriko dutenak. Hiru erakunde horien aurrekontuen bidezko finantzaketa ez zen gertatzen UPN Nafarroako Gobernutik atera zenetik. 2022ko aurrekontuak elkarrizketa sozialaren finantziazio hori berreskuratu zuen, eta 2023an berriro errepikatuko da.

2023ko Aurrekontu Proiektuarekin batera doan Memoriaren arabera, Nafarroako Gobernuak 2023an Enplegu Planeko hainbat ekintza eta neurri aurreikusten ditu 182 milioi euro inguruko balioarekin. Gogoratu behar da Plan honen sinatzaileek propaganda egin dutela Plana indarrean egongo den 4 urteetan 700 milioi euro baino gehiago kudeatuko dituen Plana dela esanez.

Enplegu Planean sartzen diren aurrekontu partida ugarien artean, gehienak Administrazio Publikoak lehendik egiten zituen eta orain Enplegu Planean sartzen diren politiken kudeaketari dagozkio, eta sinatzaileek kudeaketa publikoko botere kuotak hartzen dituzte. Hau da, plan honek politika publikoak pribatizatzea dakar, hala nola genero ekitatea, lan osasuna, enplegu politika aktiboak edo enpresei ematen zaizkien dirulaguntza jakin batzuk.

Horrez gain, UGT, CCOO eta CEN finantzatzeko beste partida batzuk ere badaude. Horixe gertatzen da, adibidez, Prebentzioko Lurralde Ordezkariekin (400.000 euro). Figura hori ezabatu egin zen hitzarmenen eskandaluarekin, eta, horren ondorioz, 4 milioi euro baino gehiago esleitu zitzaizkien UGT, CCOO eta CENi 2008tik, lan istripuak eta lanbide gaixotasunak murrizteko eraginkortasunari buruzko adierazlerik gabe.

Aurrekontuen aurreproiektuan sartutako UGT, CCOO eta CEN finantzatzeko partidak

Partida	€
Nafarroako enplegu plan berriaren kudeaketa	18.000
Enpresa osasungarriaren bi urtez behingo kongresua	10
PE Enplegu Planetik eratorritako ekintzak	100.000
Berdintasun planak ezartzeko prozesuan hobekuntzak behatzeko eta proposatzeko ekintzak	6.000
PE berdintasun-planen arloko araudia betetzeko sentsibilizazio-kanpainak	10
Belaunaldi txandakako laguntzak autonomoei (PE)	100.000
LAPeko lankidetzak proiektuak: PEko lurralde ordezkaria	400.000
Berdintasun eta Kontziliazio Proiektuak	250.000
Ekintza sindikala laneko arriskuen prebentzioan	400.000
Partaidetzako gizarte eta enpresa eragileen transferentzia	60.010
Guztira	1.334.030

Iturria: Guk geuk egina, Nafarroako Gobernuaren datuetan oinarrituta

3.- EH Bildurekin egindako akordioak ez du Gobernuaren aurrekontu antisoziala baldintzatzen

Nafarroako Gobernuak (PSN, Geroa Bai eta Podemos) EH Bildurekin sinatutako akordioak 14,4 milioi euro bideratuko ditu EH Bilduk proposatutako partidak finantzatzeko. Baina akordio hori ez da 14,4 milioi euro horietara mugatzen, aurrekontu osoa onartzea dakar. Horrez gain, gastu handiagoa dakarten legerik ez onartzeko konpromisoa hartu dute, bai eta neurri fiskalak eta aurrekonturik esleitu gabeko beste akordio batzuk onartzekoa ere.

Akordioa hiru zati nagusitan egituratuta dago. Lehenengoak, aurrekariaren irakurketa laburra egiteaz gain, adostutako aurrekontu partidak zehazten ditu. Bigarrean, zerga politikaren inguruko akordioa jasotzen da, eta hirugarrean, gainerako konpromisoak.

3.1. Aurrekontu osoa onartzearen truke guztiaren % 0,26 besterik ez da baldintzatzen

Akordioaren hasieran, 2022an adostutako partidak eta zuzenketak, oro har, garaiz eta behar bezala gauzatu direla onartzen da. Halaber, gauzatu ez diren konpromisoetako batzuk zerrendatzen dira.

Baina lehen atal honetan akordioaren eduki ekonomikoa ere badago. Aurrekontu politikaren eginkizun nagusia gastua diseinatzea eta definitzea da, hau da, diru publikoa zertan gastatzen den erabakitzea. Akordio honek Nafarroako Gobernuaren esku uzten du aurrekontuaren % 99,74 erabakitzea. Bere eragina 14,4 milioi eurokoa da 5.563,3 milioiko aurrekontutik. Argi dago kopuru hain baxu batek ezin duela inolaz ere Gobernuaren aurrekontua sozial bihurtu. Nafarroako Gobernuaren eta EH Bilduren arteko akordioak dokumentu honetako aurreko puntuetan adierazitako elementu guztiak onartzea dakar.

Hauek dira akordioak zehazten dituen 14,4 milioietatik diru gehien jasotzen duten Departamentuak: Osasun Departamentua (5 milioi euro, gehien bat langile gehiago kontratatzeko), Gizarte Eskubideen Departamentua (3,2 milioi) eta Hezkuntza Departamentua (2,5 milioi).

Osasun Departamentuaren kasuan, akordioak ez dakar aurrekontua handitzea, partiden arteko aldaketak baizik. Testuak zehazten duenez, 14,4 milioi euro horietatik 10 milioi gastu muga handitzeari dagozkio, eta gainerakoa Osasun Departamentuan partiden arteko mugimenduari. Partida guztiak sartuta zeuden Aurrekontuaren Aurreproiektuan, eta, beraz, ezin da jakin zer partida mugitu diren.

3.2. Nafarroako Gobernuaren fiskalitatea babesten duen akordioa

Akordioaren bigarren blokea zerga politikari buruzkoa da. Testuak dio ez dela akordio orokorrik lortu gobernuak Parlamentuari aurkeztu nahi dizkion aldaketa fiskalei buruz. Baina, baieztapen horretatik harago, egia esan, EH Bilduk konpromisoa hartu du neurri fiskal guztiak onartzeko, baita 2023rako Neurri Fiskalei buruzko Foru Legea onartzeko ere.

Azken batean, akordioa Nafarroako politika fiskal bidegabea eta eskasa mantentzeko da. UPN Gobernutik atera ondorengo bigarren legegintzaldia amaitzear dago, eta bere politika fiskalak indarrean jarraitzen du. EH Bilduren eta Nafarroako Gobernuaren arteko lau aurrekontu akordioetako batek ere ez ditu arriskuan jarri Nafarroako elite ekonomiko eta enpresarialen pribilegioak eta estatusa fiskalitatean.

ELarentzat oso albiste txarra da zerga erreforma bat egiteari uko egitea, zerga bilketarako gaitasuna nabarmen handituko duena, enpresek, kapitalak, ondareek eta errenta handienek gehiago ordaintzera bideratua. Gaur egun, Nafarroak fiskalitate eskasa du (EBko batez bestekoa baino 1.675 milioi euro gutxiago biltzen dira), bidegabea (zuzeneko zergen bidez biltzen diren 10 eurotik 7 laneko errentak dira) eta permisiboa enpresen eta enpresa errenten eta kapital errenten iruzur fiskalarekin. Duela zazpi urte baino gehiago atera zen UPN Nafarroako Jauregitik, eta fiskalitatea ia berdina da oraindik.

Aurrekontua defizitari esker egokitzen da, hau da, zorra handituz. Zor publikoa handitzearekin batera erreforma fiskalik egiten ez bada, murrizketak itzuliko dira. Diru bilketa handitzea Nafarroako Gobernuaren esku dago, horretarako borondate politikoa baino ez da behar.

3.3. Orokortasunez eta zehaztasunik gabeko elementuez betetako akordioa

Akordioak aurrekonturik esleitu gabeko konpromiso batzuk jasotzen ditu. Konpromiso horietako batzuk azterlanak, planak edo analisiak egitea dira, eta horiek egin arren, ez dute inolako aldaketarik edo hobekuntzarik ekarri beharrik. Testuan termino ugari daude, hala nola baloratuko da, eztabaida bat irekiko da, sustatuko da..., eta termino horiek ez dute inolako zehaztasunik.

3.4. Errealitatearekin zerikusirik ez duten baieztapenak egiten dira

Akordioaren testuak dioenez, "bi aldeak ados daude (...) zerga arloan aurrera egiteko beharrarekin, aberastasuna zuzen banatzeko; kalitatezko zerbitzu publiko eta zaintza politikei eusteko beharrarekin; eta trantsizio ekologikoa eta energetikoa bultzatzeko beharrarekin".

Baieztapen hori propaganda hutsa da, eta ez du zerikusirik Nafarroako Gobernuak garatzen dituen politikekin. Lehenik eta behin, ez da inolako aurrerapenik egin zerga arloan, UPNren politika fiskal

berarekin jarraitzen dugu, nahiz eta zazpi urte baino gehiago egin gobernutik atera zela (zerga karga langileriarri dagoekio, eta enpresek eta kapitalak ekarpen gutxi edo ezer ez dute egiten). Ildo horretan, irrigarria da legegintzaldi honetako aurrekontu akordio bakoitzean sozietateen gaineko zergari buruzko azterlanak egiteko konpromisoak sartzea, arazoa ez denean zergaren inguruko ezjakintasuna, borondate politikorik eza baizik.

Bigarrenik, Osasunbideko itxaron zerrendak oso altuak direnean, lehen mailako arreta saturatua dagoenean eta egoitzak funts putreetara azpikontratatuta daudenean kalitatezko zaintzako zerbitzu publikoen eta politiken sostenguaz hitz egitea hipokrisia hutsa da.

Eta hirugarrenik, Nafarroako Gobernuari trantsizio ekologikoaren eta energetikoaren bultzada aitortzea, bultzatzen ari dena AHT edo Erdizko meategia direnean, onartezina da.

4.- Administrazio langileek erosteko ahalmen gehiago galduko dute

2023rako langile publikoentzat aurreikusitako soldata igoera % 3,5ekoa da, 2022rako aurreikusitako KPItik oso urrun, urteko batez bestekoaren % 8,9. Horrek erosteko ahalmena % 5 baino gehiago galtzea ekarriko luke sektore publikoko milaka langilerentzat. Horri gehitzen badiogu azken urteetan izandako galera % 16koa dela (zenbait ekitalditan KPIren azpitik dauden soldatak), datorren urterako galera hori metatutako % 20tik gorakoa izan liteke.

Tamalgarrria da Nafarroako Gobernuak, alde batetik, Madrilgo politikari men egitea erabaki hori hartzeko, eta, bestetik, patronalari mezu bat bidaltzea inflazioaren aurrean langileria pobretu behar dela esanez. Are gehiago, Gobernuak osatzen duten alderdiek Madrilek agintzen duenaren aurrean ezer egiterik ez dutela esatea, beraiek Estatuko Gobernuaren aurrekontuak adosten dituzten bitartean.

5.- Guardia Zibilak Foruzaingora pasatzeko pasabidea mantentzen da

Aurrekontuen Lege Proiektuaren Bosgarren Xedapen Gehigarriak jasotzen duenez, baimena ematen zaio Nafarroako Gobernuari Foru Komunitateko Administrazioaren plantillan sar ditzan Transferentzien Batzordeak zehazten dituen funtzionarioak eta/edo lan kontratuko langileak, ibilgailu motordunen trafikoaren eta zirkulazioaren arloan Estatuko Administrazioaren eginkizunak eta zerbitzuak Nafarroako Foru Komunitateari eskualdatzearen ondorioz.

Xedapen hori 2018ko Nafarroako Polizien Legearen garapenaren barruan kokatzen da. Legea UPNren, Geroa Bairen eta EH Bilduren aldeko botoekin onartu zen, eta ELAk ez zuen babestu. Foru lege horrek bederatzigarren xedapen gehigarrian aurreikusten du Guardia Zibileko kideak Foruzaingoa integratzea.

Aurrekontuen Lege Proiektuak Guardia Zibilaren integrazioa gaitzez gain, Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioaren zerbitzuko langileei aplikatu beharreko ordainsari araudiaren gainetik jasotzen ari diren soldata osagarriak ordainduko zaizkie.

Duela gutxi argitaratu da EH Bilduren eta Madrilgo Gobernuaren arteko akordioa, non enegarrenez Gobernuak trafikoaren eskumena transferitzeko konpromisoa hartzen duen. ELAk beti aldarrikatu du Foruzaingoa trafikoaren eskumena bere gain hartu behar duela, eta horretan ez dutela inolako lehentasunik izan behar izaera militarreko kidegoetako kideek, hala nola Guardia Zibilak. Eskumen hori bere gain hartzeak Foruzaingoa plantilla handitzea ekarri behar du, eta prozesu horrekin batera beste polizia indar batzuen presentzia murriztu behar da. Horretarako, beharrezkoa da LEP bat deitzea.

6.- Ondorioak

- 1. Legegintzaldi osoko aurrekonturik txarrenea da.** Aurrekontuaren hazkundera oso txikia da, eta KPIaren eta BPGren hazkunde aurreikuspenen oso azpitik dago. Horrek esan nahi du Administrazio Publikoak pisua galduko duela ekonomiarekiko. Austeritate politiketara itzultzen da pandemiaren lezioetatik inolako ondoriorik atera gabe, eta etorkizuneko murrizketetarako bidea prestatzen da.
- 2. Zorrak baldintzatutako eta BPGrekiko pisua galtzen duen aurrekontua.** Aurrekontuko hamar eurotik bat finantza erakundeei eta bankuei bideratuko zaie zorra eta itzaleko bidesaria ordaintzeko. Horri gehitu behar zaio 2023ko aurrekontuak pisua galtzen duela BPGrekiko (% 24,4tik % 23,4ra igaro da), eta KPIak gora egiten jarraitzen du neurritz kanpo.
- 3. Berrito uko egiten zaio erreforma fiskal bati.** UPN Nafarroako Gobernutik atera zenetik bigarren legegintzaldia amaitzean dago, baina bere politika fiskalak indarrean jarraitzen du. Aurrekontua defizitari esker egokitzen da, hau da, zorra handituz. Zor publikoaren gehikuntzarekin batera zerga erreforma bat egiten ez bada, diru bilketa handitzeko, progresiboagoa egiteko eta, batez ere, enpresei eta enpresa errentei eta kapitalari presio fiskala handitzeko, murrizketak itzuliko dira.
- 4. EH Bildurekin egindako akordioak ez du edukirik.** Aurrekontuaren % 0,26ren truke, aurrekontu osoa onartu eta uko egiten diote erreforma fiskal bat egiteari. Parlamentuko ezkerrearen estrategia politikoa aurrekontu eta zerga politika antisoziala baliozkotzea da.
ELAk oposizio gisa jardungo duen ezker instituzionala nahi du, aurrekontu eta zerga politiken erabateko eraldaketa defendatzen dugun indar sindikal eta sozialekin aliatua izango dena. Ezkerrearen zeregina ezin da aurrekontu antisozialak makillatzea mugatu, aurrekontuak ez baitira onak sinatzen dituenaren arabera, edukiaren arabera baizik.
- 5. UGT, CCOO eta CEN berrito diru publikoz finantzatu dira.** 2022an UGT, CCOO eta CEN sindikatuek berreskuratu zuten finantzaketa errepikatu da. Bake soziala eta Gobernuaren politiken laguntza, botere eta diru kuota handiagoaren truke.
- 6. Guardia Zibilak Foruzaingoa sartzeko pasabidea aurreikusten duen aurrekontu bat.** ELAren iritziz, Guardia Zibila bezalako kidego militarretako kideek ez dute inolako lehentasunik izan behar.
- 7. Partaidetza sozialik eta sindikalik gabe.** 2023rako Aurrekontu Proiektua inolako parte-hartze sozialik gabe egin da, eta erakunde sozial eta sindikalak aurrekontu politikaren erabaki eremutik kanpo uzteak kalitate eta maila demokratikoa murriztu besterik ez du egiten.
- 8. 850 milioi euro baino gehiago osasunean eta hezkuntzan.** Osasunbideko itxaron zerrendak izugarri igo dira, eta Europa mailan Irlandak bakarrik egiten du inbertsio txikiagoa Hezkuntzan. Beste 850 milioi euro beharko lirake osasunean eta hezkuntzan egindako gastua Europar Batasuneko batez bestekoarekin parekatzeko.

7.- Proposamenak

Sektore publikoak gidatu behar du langile-klasearen pobretze orokorra lehengoratzeko prozesua, eta aurrera egin behar du eskubide sozialak (osasuna, hezkuntza, etxebizitza, gizarte-prestazioak) jasotzeko eskubide eraginkorra bermatzen, eredu-aldaketa beharrezkoa den premisatik abiatuta. Ezinbestekoa da bizi dugun krisi ekologikoari aurre egitea, eta horrek bultzada publiko handia eskatzen

du egungo ekoizpen-, mugikortasun- eta kontsumo-eredua errotik eraldatzeko. Eredu aldaketa horrek lankidetzaz publiko-pribatuarekin amaitu behar du, arlo publikotik enpresa estrategikoen kontrola bere gain hartzeko edo gizartearen beharrei erantzungo dieten enpresa berriak sortzeko. Era berean, aurrekontu-politikak genero-ikuspegidun azterketa barne hartu behar du.

Egoera horren aurrean, ELAk ezinbestekotzat jotzen du neurriak hartzea, bai diru-sarreraren arloan, bai gastuen arloan:

1. Premiazko erreforma fiskala eta iruzur fiskalaren aurkako borroka

Nafarroako presio fiskala Europar Batasuneko batez bestekoa baino askoz txikiagoa da. ELAk fiskalitateari buruz egindako txostenetan argi geratzen denez, hori soldataz kanpoko errentetan dagoen iruzur fiskalagatik eta errenta handiek, enpresek eta kapitalak ordaintzen dituzten zergak azken hamarkadetan onartutako erreforma fiskaletan murriztu direlako gertatu da. Presio fiskala Europako batez bestekoarekin parekatzeko, urtean biltzen direnak baino 1.675 milioi gehiago bildu beharko liriateke.

Horregatik, zergen egiturak goitik behera berrikusi eta aldatu behar dira, enpresen interesak eta errenta handienak bultzatzeko diseinatuta baitaude. Ez da gizarte justiziarik egongo bidezko zerga sistemarik gabe, hau da, justizia fiskala aberastasunaren birbanaketatik eta zerbitzu publikoak bermatzeko diru bilketa nahikotik abiatu behar da. Horregatik, zor horren ordaintetari aurre egin ahal izateko, etorkizunean murrizketarik aplikatu gabe, beharrezkoa da erreforma fiskala egitea. Erreforma horretan hainbat gai jorratu behar dira, eta ELAk neurri zehatzak proposatu zituen diru sarrera publikoak handitzeko. Besteak beste:

- PFEZ progresiboagoa. Zerga tasak igotzea eta eskala aldatzea, gehieneko tasa marjinala % 60ra eramanez; kapitalaren tarifa espezifikoak kentzea. BGAEaren eta pentsio planen zerga ordaintzea aldatzea.
- Sozietateen gaineko zerga: mozkinen gaineko % 25eko gutxieneko tasa efektiboa ezartzea, kenkariak eta pizgarriak ezabatzea eta 2021eko sozietateen gaineko zergaren aitortzearen errekargu berezi bat ezartzea, urte horretako irabazien % 50eko gutxienekoaren balioa.
- Ondarearen, aberastasunaren eta fortuna handien gaineko zerga. Berriazko errekargu bat ezartzea, progresiboa eta % 1 eta % 10 artekoa.
- Zerga iruzurraren aurka borrokatzeko zuzkidura handitzea.

2. Zerga-arauen etendura aprobeztatzea gastu publikoak handitzeko

Aurreikusitako epeak betetz, Europako Batzordeak iragarri berri du arau fiskalen erreforma bat egingo dela 2024tik aurrera. Erreforma horren helburua, funtsean, aurreko mugei eustea da, aurrekontuak handitzerakoan. Politika hori defizit eta zor handiena duten herrialdeetan aplikatuko da bereziki, Espainiako Estatuan, adibidez. Aurrekontua dauden aukeren azpitik jartzeko egungo politikak muga handiagoak dakartza etorkizunerako.

3. Zorraren herri ikuskaritza

Erakunde guztien zor publikoaren herritarren auditoria egin behar da, modu ez legitimoan zer zati sortu den zehazteko, zati hori ordaintzea saihestuz. Herritarrek parte hartu behar dute prozesu horretan, eta Gobernuak eskatzen zaion informazio guztia ematera behartuta egon behar da, zor hori nola sortu den zehatz mehatz aztertu ahal izateko.

4. Osasuneko inbertsio publikoak Europako batez bestekoarekin parekatzea

Adierazi dugun bezala, Nafarroako Gobernuak Osasunean duen aurrekontu-defizita (BPGren % 6) Europar Batasuneko batez bestekoarekin alderatuta (% 8) oso handia da. Osasuneko aurrekontua BPGren % 2 handitu beharko litzateke datorren urtean, hau da, 476 milioi euro gehiago inbertitu.

5. Hezkuntzako inbertsio publikoa Europako batez bestekoarekin parekatzea

Osasunean gertatzen den bezala, Hezkuntzako inbertsio publikoaren defizita handia da Europako batez bestekoaren aldean. Zehazki, aurrekontua 2023rako aurreikusitakoaren % 40 baino gehiago handitu beharko litzateke, hau da, 380 milioi euroko igoera 2023ko aurrekontu proiektuak aurkeztu dituen kopuruekin alderatuta.

6. Etxebizitza eskuratzeko eskubidea bermatzeko aurrekontua handitzea

ELAk etxebizitzari buruz egindako proposamenek atal honetako aurrekontuak BPGren % 2raino hornitzeko beharra planteatzen dute, egungo % 0,29aren aldean. Horrek aurrekontua gutxienez 428 milioi eurotan handitzea ekarriko luke.

7. Diru sarrera bermatu nahikoak izatea

Pertsona guztiei bizi baldintza duinak bermatu behar zaizkie. Lehen urratsa Errenta Bermatua kalkulatzeko oinarria gisa LGSa finkatzea da.

www.ela.eus

ELA
EUSKAL SINDIKATUA